

Naturvårdare – åk 3-5

Dela upp eleverna i grupper om 3 elever per grupp. Ge varje grupp ett kort – exempel på hur korten ser ut finns här nedan. Om man inte har rinnande vatten nära så tar man bort öringen och kungsfiskaren. Är man vid rinnande vatten och där inte finns åkrar i närheten så tar man bort gulsparven och rådjuret.

Gruppens uppgift är nu att gå runt i området och se om deras djur skulle kunna trivas här, samt fundera över vad de skulle kunna göra för att deras djur ska trivas bättre. När de är klara med detta går de tillbaka till en lärare och rapporterar – samt får ett nytt kort.

När ni som lärare bedömer att eleverna har jobbat nog med detta så samla dem i en ring. Varje grupp håller nu i sitt sista kort som de jobbat med. Grupperna får nu en och en berätta om sitt djur och hur de tänkte kring hur deras djur trivs här.

Korten finns inplastade och delas ut av guiden innan ni går iväg på er promenad.

Källa: Stefan Weigel, CC BY 3.0 <<https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>>, via Wikimedia Commons

Trivs öring här? Vad kan man göra för att de ska trivas bättre?

Öring trivs när det växer **träd som skuggar** vid ån så att vattnet inte blir så varmt. Svalt vatten är mer syrerikt och då mår öringen bättre.

Blad och grenar som faller ner i vattnet är också näring och gömställen åt **småkryp** som öringen äter.

Öring trivs bara i rinnande vatten – inte i stillastående dammar.

När öringen ska leka – dvs para sig och lägga ägg – så gör den en liten grop i gruset på botten. Där läggs rommen och täcks sedan med grus så att den inte rinner iväg med strömmen. Lerbottnar fungerar inte eftersom leran kväver äggen. Öringen behöver alltså grusbottnar med 1-5 cm stora stenar. Finns detta här?

*Av Mnolf - Photo taken in Rum, Tirol, Austria, CC BY-SA 3.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=280504>*

Trivs fladdermöss här? Vad kan man göra för att de ska trivas bättre?

Fladdermöss jagar **insekter**. Vid vatten finns mycket insekter.

Där det finns **betesdjur** finns mycket insekter och där trivs fladdermössen.

Fladdermöss behöver **ihåliga träd**, **gamla stenbroar** med skrymslen eller **lador** där de kan flyga in. Där gömmer de sig under dagen och där kan de övervintra.

Foto I Ljungblom

Trivs grodor här? Vad kan man göra för att de ska trivas bättre?

Alla grodor i Sverige är fridlysta.

Grodor behöver dammar eller våtmarker där de kan lägga sina ägg på våren. Dammarna får inte vara så små **att de torkar ut** innan smågrodorna kan gå upp på land!

Grodor **vill inte ha fisk** i dammarna, eftersom fisk äter upp grodyngel.

Grodor går upp på land när de blivit vuxna. Grodor blir ibland överkörda på **vägar** i närheten av våtmarker och dammar.

Stenar och grenar i åar!

Förr så rensade man bort stenar och grenar i åarna för att vattnet skulle kunna rinna snabbt och fritt! Man skrapade bort grus från botten.

Nu lägger vattenråd och fiskeföreningar tillbaka stenarna och grenarna igen!

Småkryp i vattnet behöver skrymslen att gömma sig i – som grus, stenar och grenar!

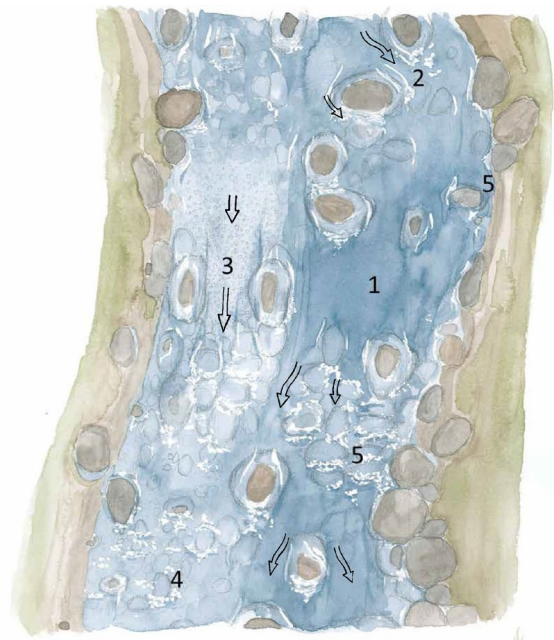
Öring och lax behöver småkryp att äta. De vill också att vattnet strömmar olika snabbt på olika ställen, så att de kan stå stilla i ån bakom en sten t ex. De gräver också ner sin rom (sina ägg) under småsten så att den inte ska flyta iväg.

Fåglar som jagar fisk vill ha stenar och grenar att spana från!

Behövs det mera stenar, grenar och grus här?

Förr rensade man bort stenarna och lade dem vid sidan av ån.

Nu lägger man tillbaka stenarna igen!

Illustrationer ovan Lotta Ström, från "Restaurering av vattendrag", Länsstyrelsen Västerbotten

Ursprungliga och invasiva växter

Växter och djur har utvecklats tillsammans under evolutionens gång. De är beroende av varandra - försvinner en art så påverkar det andra arter också. Älggräspärlemorfjärilen lägger sina ägg bara på älggräs t ex.

Ibland sprids växter från andra länder i vår natur. De kan ta över och tränga ut våra ursprungliga växter. De kallas invasiva och man försöker få bort dem.

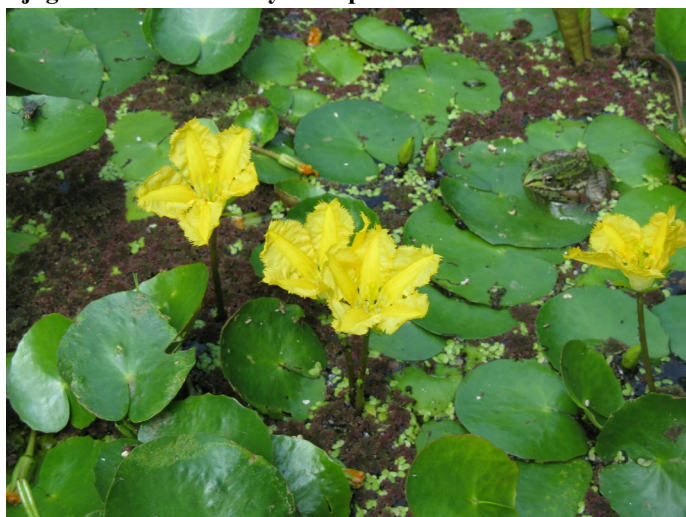
Ser du några invasiva växter här? Vilka? Exempel nedan

Jättebalsamin kommer från Himalaya

Foto I Ljungblom

Sjögull kommer från Sydeuropa och Mindre Asien

KENPEI, CC BY-SA 3.0 <<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>>, via Wikimedia Commons

Kanadensiskt gullris kommer från Kanada

Foto I Ljungblom

Parkslide kommer från Japan

Picture taken by gerald_at_volp_dot_com via Wikimedia Commons

Av Pierre Dalous - Eget arbete, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=20701680>

Är det bra för mig att leva här? Vad skulle man kunna göra för att jag ska trivas bättre?

Jag är en kungsfiskare.

Jag behöver **grenar** som går ut över ån där jag kan sitta och spana efter fisk.

Jag behöver **branter** längs med ån där jag kan gräva mitt bohål. Jag gräver en gång en meter rakt in i branten och där lägger jag mina ägg.

Jag vill inte att människor kommer för nära och **stör mig** där jag bor.

Trivs vadarfåglar här?

Förr slog man det saftiga gräset intill åarna och använde det som hö till djuren! Jag gillar fuktiga ängar som slås där det finns mycket mask att plocka och plats för mitt bo på marken!

Storspov: Andreas Trepte, CC BY-SA 2.5 <<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.5/>>, via Wikimedia Commons Ägg: CC BY-SA 3.0 <<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>>, via Wikimedia Commons

Vadarfåglar vill ha en **fuktig, betad eller slagen äng** där de kan gå och leta maskar och insekter med sin långa näbb.

Vadarfåglar lägger sina ägg direkt på marken.

De vill **inte att det ska finnas träd** i närheten där kråkor kan sitta och spana. Kråkorna äter deras ägg och ungar!

Trivs gulsparvar här? Vad kan man göra för att de ska trivas bättre?

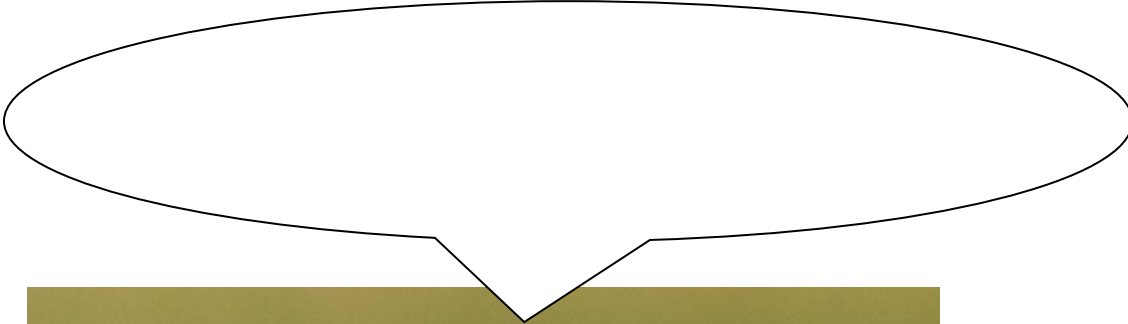

Foto Andeas Trepte, www.foto-natur.de via Wikimedia Common

"Ett-två-tre-fyra-fem-sex-sjuuuuuu" säger gulsparven – hör du någon?

När jag är vuxen äter jag mest **frön** från säden på **åkrar**. Som liten äter jag mest **insekter**.

Jag gillar när bonden **inte skördar all säd** utan lämnar lite till mig att äta av!

Jag **vill inte att bonden sprutar** – då dör insekterna som jag vill ge till mina ungar! Sprutar de här?

Det finns mycket insekter och mat till mina ungar där det finns **vatten** och **djur**!

Trivs rådjur och harar här?

Foto rådjur: Marek Szczepanek , foto hare: Böhringer Friedrich via Wikimedia Commons publicerad under Creative Commons Attribution-Share Alike 2.5 Generic license

Harungar och rådjurs-kid gömmer sig gärna i kanten av fält på försommaren. Har man sparat **ett par meter vild natur** mellan åkrarna så att man inte riskerar köra på dem när man skördar?

Finns det **vatten** där djuren kan dricka och samtidigt **inte synas för mycket**?

Finns det saftigt gräs att äta? Klöver vid åkerkanten? Stubbåkrar på vintern där harar kan få skydd?